

народження Івана Боберського «Проблеми формування здорового способу життя молоді». – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2013. – С. 196-200.

10. Baeva, T. (2002). Formuvannya healthy way of life in the personality oriented educate process of life, The Socialpedagogical problems of modern secondary and higher education in Ukraine, Zhytomyr, ZHDPU, Ukraine, p. 172-173.

11. Bogush, A. (2012). The basic component of Elementary Education, auth. count in A. Bogush..., Kiev, Ukraine.

12. Vilchkovskyy, E., Kurok, O. (2008). Theory and methods of physical education of preschool children, teach. guidances, amounts, SHS "University Book".

13. Voloshin O. (2011). Vale pedagogical culture of parents and its role in promoting healthy lifestyles preschoolers Pedagogy psychology and medical-biological problems of physical training.

УДК 378.013.77:378.14:37.037

Чепелюк А.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ У ФОРМУВАННІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У даному дослідженні визначено методи навчання для покращення ефективності формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури. Обґрунтовано суть та значення педагогічних ситуацій, проблемних занять, рольових ігор, сюжетно-рольових занять, тренінгів.

Ключові слова: вчитель фізичної культури, студент, методи навчання, педагогічна ситуація, рольова гра, заняття, тренінг, психолого-педагогічна компетентність.

Чепелюк А.В. Методы обучения как одна из составляющих в формировании психолого-педагогической компетентности будущего учителя физической культуры. В данном исследовании определены методы обучения для повышения эффективности формирования психолого-педагогической компетентности будущего учителя физической культуры. Обоснованно суть и значение педагогических ситуаций, проблемных занятий, ролевых игр, сюжетно-ролевых занятий, тренингов.

Ключевые слова: учитель физической культуры, студент, методы обучения, педагогическая ситуация, ролевая игра, занятия, тренинг, психолого-педагогическая компетентность.

Chepelyuk A.V. Methods of teaching as one of the components in the formation of psycho-pedagogical competence of future teachers of physical culture. In this research the teaching methods to improve the efficiency of formation of psycho-pedagogical competence of future teachers of physical culture. Grounded nature and importance of pedagogical situations, problem sessions, role playing games, role-play lessons and trainings. The defining principle of building systems teaching situations, problem sessions, creative tasks, role playing games, role-play lessons and training in the process of psycho-pedagogical competence of future teachers of physical culture characterized by a gradual and systematic increase in task complexity. Our research has shown that important in the process of psycho-pedagogical competence are the psychological, educational and problem-educational tasks. This ensures consistent training students to solve more complex educational problems and improve their preparedness for future careers teacher of physical culture. Using the proposed teaching methods will improve the efficiency of formation of psycho-pedagogical competence of future teachers of physical culture. Formation of psycho-pedagogical competence of future teachers of physical training is carried out not only on training in psychological and educational cycles of professional training, but also in all classes of professional training and subject training.

Key words: physical training teacher, student, teaching methods, teaching situation, role play, exercises, training, psycho-pedagogical competence.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Вирішальною ланкою перебудови всієї системи освіти є вчитель, тому важливого значення надається його психолого-педагогічній підготовці до педагогічної діяльності, як невід'ємної складової оволодіння студентами ґрунтовними практичними вміннями і навичками, а також, набуває особливого значення в їх майбутній професійній діяльності. Для майбутнього вчителя фізичної культури елементи цієї діяльності повинні застосовуватися у педагогічній практиці в стінах вищого навчального закладу, хоча б на елементарному рівні. І чим раніше майбутній учитель фізичної культури почне застосовувати набуті психолого-педагогічні знання, тим більше в нього можливостей для вдосконалення, підвищення рівня своєї кваліфікації, для оволодіння педагогічною майстерністю [10]. Тому, основним завданням покращення якості формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури є застосування у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу таких активних методів навчання, як моделювання педагогічних ситуацій, проблемних занять, рольових ігор, сюжетно-рольових занять, тренінгів. Зазначимо, що вміння конструювати складові навчального процесу – діяльність викладача та студентів (методи навчання), які функціонують в умовах включення студентів у навчально-пізнавальну діяльність, є вагомим складовою їх психолого-педагогічної підготовки [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи науково-педагогічні дослідження, зазначимо, що науковці-дослідники О. Забокрицька [5], П. Кандиба [6] та ін.. намагались досягти вирішення проблеми формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури за рахунок удосконалення методів навчання, а також за рахунок змін змісту фізкультурної освіти М. Дутчак [3], С. Живага [4] та ін. Науковець Г. Генсерук [1] визначає поняття "методи навчання" – як способи навчальної роботи вчителя та організації навчально-пізнавальної діяльності учнів щодо вирішення

різноманітних дидактичних завдань, спрямованих на оволодіння навчальним матеріалом (матеріалом, що вивчається). У методі навчання знаходять відображення об'єктивні закономірності, цілі, зміст, принципи, форми навчання. Діалектика зв'язку методу з іншими категоріями дидактики взаємо-зворотня: будучи похідним від цілей, змісту, форм навчання, методи водночас здійснюють зворотній і досить дієвий вплив на становлення та розвиток цих категорій. Ні мета, ні зміст, ні форми навчання не можуть бути введені без урахування можливостей їх практичної реалізації. Саме таку можливість забезпечують методи навчання [7].

Метою нашого дослідження є визначення та обґрунтування методів навчання для покращення ефективності формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обираючи метод навчання для формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього учителя фізичної культури, ми керувалися положенням про те, що метод навчання – це діяльність учителя та учнів, яка має свою мету, певний зміст, засвоєння якого відбувається завдяки використанню відповідних засобів навчання та форм організації навчальної діяльності, а також результат; та положенням про те, що метод навчання є системою, компоненти якої знаходяться в тісних взаємозв'язках та залежностях один від одного [2]. У процесі формування психолого-педагогічної компетентності застосовувалась індивідуальна форма організації навчання при моделюванні студентами професійних ситуацій, проведенні ними окремих частин уроку із наступним обговоренням. Визначальний принцип побудови системи педагогічних ситуацій, проблемних занять, творчих завдань, рольових ігор, сюжетно-рольових занять та тренінгів в процесі формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури характеризується поступовим та систематичним підвищенням складності завдань. Це забезпечує послідовну підготовку студентів до вирішення більш складних навчально-виховних завдань та підвищення рівня їхньої готовності до майбутньої професійної діяльності вчителя фізичної культури.

Наші дослідження показали, що важливими у процесі формування психолого-педагогічної компетентності виступають психологічні, педагогічні та проблемно-навчальні завдання. Вони стимулюють активність студентів та змушують усвідомлювати та творчо оволодівати раціональними способами застосування психолого-педагогічних знань у майбутній діяльності вчителя фізичної культури та стають передумовою формування у студентів професійної майстерності. Для розвитку адекватної самооцінки важливе місце посідають психолого-педагогічні заняття: на таких заняттях студенти складають та підбирають логічні вправи та цікавий матеріал до визначених тем, розробляють комплекси наочності тощо, які оцінює не тільки викладач, але й самі студенти-майбутні вчителі фізичної культури мають змогу порівняти самооцінку з оцінкою викладача та інших студентів, проаналізувати, наскільки їх думки співпадали. Наприклад, в процесі вивчення теми "Особистість у фізичному вихованні" студенти можуть самостійно розробити план бесіди з теми "Фізичне виховання як процес формування особистості", представити її під час лекційного чи семінарського заняття, а після цього проаналізувати свою відповідь, використовуючи таку схему: актуальність теми бесіди; переконливість, конкретність наведених доказів; емоційна насиченість бесіди (виразність формулювання теми, образність мови, доречність прикладів, які використовувались); чи досягнута мета бесіди, її позитиви та недоліки. За результатами бесіди важливим є те, що студенти отримують не тільки оцінку викладача, але й оцінюють себе самі. Студенти виконують завдання – розробка проекту "Найкращий викладач з обраного виду спорту", де вони мають показати своє бачення психолого-педагогічних якостей сучасного вчителя. Студенти можуть самі вирішити, чи вони будуть працювати над проектом індивідуально чи групою. Студенти можуть захищати розроблені проекти "Найкращий викладач з обраного виду спорту" на лекції-представленні. За останні десятиліття в різних сферах діяльності людей з метою оволодіння певними вміннями-навичками все частіше стали застосовувати рольові ігри, використання яких у вищих навчальних закладах стає ефективним методом підготовки студентів [7]. Рольова гра, будучи складовою педагогічного процесу, котра вирішує завдання навчання і виховання – є відтворенням контексту майбутньої професійної діяльності в її предметному і соціальному аспектах. У рольовій грі студент навчається виконувати професійну діяльність, яка несе в собі риси як навчальної, так і майбутньої професійної діяльності. Він засвоює абстрактні знання, вміння та навички в контексті майбутньої професії [8]. Ми враховували, що в основі рольової гри лежать такі положення: імітаційне моделювання, проблемність, спільна діяльність, діалогічність. На нашу думку, ще одним з важливих методів психолого-педагогічної підготовки є використання на заняттях педагогічних ситуацій. Педагогічні ситуації максимально наближені до реальних умов майбутньої професійної діяльності вчителя фізичної культури, дають можливість виявити готовність студентів факультету фізичного виховання до професійної діяльності, та визначити їхнє ставлення до неї. Педагогічні ситуації спонукають майбутніх вчителів фізичної культури самостійно проявляти пошуково-пізнавальну активність, формують в них інтерес до майбутньої професійної діяльності й об'єктивної самооцінки своїх педагогічних можливостей. На практичних заняттях зі спортивних дисциплін у студентів формуються стійкі навички ефективного розв'язання педагогічних ситуацій та їх моделювання. Під час вивчення техніки виконання фізичних вправ особлива увага звертається на методичні основи її розуміння, способи виправлення помилок, розвиток організаторських здібностей студентів, активізацію професійної позиції. Під час вивчення навчальної теми на практичному занятті (наприклад: зі спортивних ігор "Навчання техніки подачі м'яча у волейболі") наводяться приклади конкретних педагогічних ситуацій та пропонуються зразки оптимальних шляхів їх вирішення. Такий підхід забезпечує набуття запасу психолого-педагогічних та навчально-методичних знань необхідних для формування професійної готовності майбутніх вчителів фізичної культури до педагогічної діяльності, а також передбачає зростання педагогічної майстерності студента в процесі оволодіння практичними психолого-педагогічними навичками. Передумов для виникнення ситуацій в діяльності майбутнього вчителя фізичної культури значно більше, ніж у вчителя інших предметів. Це обумовлено особливостями самої професійної діяльності. Вимоги до організації занять, різноманітність місць проведення, характер виховної роботи, раптові зміни видів діяльності, несуть в собі можливості постійного виникнення педагогічних ситуацій. Основною метою практичних занять з використанням педагогічних ситуацій є розвиток вміння у студентів системно аналізувати навчально-виховний процес та розвивати професійне мислення.

Наводимо приклад використання педагогічної ситуації у процесі практичного заняття зі спортивних ігор (волейбол). Запропонована ситуація використовувалась у зв'язку з вивченням питання підготовки викладача до практичного заняття. Відомо, що у вчителя фізичної культури безмежна кількість професійних ситуацій і постійно виникають нові. Вони відрізняються як за змістом, так і за причинами виникнення, їх можуть створити як вчителі, так і окремі учні і навіть колектив класу.

Використання педагогічних ситуацій у навчально-виховному процесі формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури може здійснюватись за кількома напрямками:

- до уваги студентів доводиться зміст конкретної ситуації і дається завдання самостійно запропонувати як найбільше способів її розв'язання;
- ситуація подається разом із 4-ма відповідями, але студентам необхідно запропонувати додаткові способи її розв'язання;
- з перерахованих способів розв'язання пропонується визначити найбільш ефективний і при цьому обґрунтувати свій вибір;
- студенти вчать самостійно складати ситуацію і пропонувати способи їх розв'язання. Для цього викладач подає початок ситуації, а студенти складають її продовження і доводять до логічного завершення.
- студентам пропонується декілька ситуацій з метою класифікувати їх за певними ознаками (часовими показниками – оперативні, тактичні, стратегічні).

Викладачам пропонується не тільки передавати відому інформацію, але і створювати системи завдань, побудованих на реальних або наближених до реальних педагогічних ситуацій в діяльності вчителя фізичної культури. Разом з тим, ми пропонуємо використовувати сюжетно-рольові заняття які, можна проводити на підсумкових заняттях, після вивчення окремих тем і цілих розділів навчальної програми. За допомогою таких занять можемо перевірити рівень засвоєння майбутніми вчителями фізичної культури навчальної програми, їх умінь та навичок, застосування цих умінь і навичок у професійній діяльності. Сюжет надає заняттю емоційності, зацікавлює студентів до ефективного вирішення завдань занять. Отже, у процесі сюжетно-рольових занять вищою є віддача для досягнення поставлених завдань і результати занять. На нашу думку, важливим є проведення психолого-педагогічних тренінгів. Виходячи з того, що тренінг – це активний метод навчання в тренувальному режимі роботи, який позитивно впливає на розкриття й вдосконалення особистісного потенціалу майбутніх учителів фізичної культури, на коректування засобів впливу та взаємодії вербального і невербального самовиявлення. Тренінгові заняття забезпечують інтенсивне засвоєння необхідних умінь у процесі активної творчої діяльності. Головне, на нашу думку, саме тренінгова підготовка як найкраще сприяє самореалізації майбутніх учителів фізичної культури. Саме тому, цей метод сприяє активізації особистісних можливостей студентів, розвиткові адекватної самооцінки, комунікативних умінь, формуванню емоційної гнучкості майбутніх учителів фізичної культури, їх професійної мобільності.

Використання тренінгів на практичних заняттях передбачає не тільки накопичення знань, умінь, навичок, а й безперервне формування механізму самоорганізації та самореалізації майбутнього вчителя фізичної культури, розвиток його творчих здібностей, а також, сприяє закріпленню емоційно-позитивного, ціннісного ставлення студентів до майбутньої педагогічної діяльності, підтримці прагнень до особистісного та професійного самопізнання, саморозвитку, самореалізації, зміщення акценту з передачі нормативного змісту на розвиток індивідуальних моделей професійної діяльності вчителів. З цією метою, тренінгові заняття спрямовані на подолання стереотипів, розвиток рефлексії, оволодіння комунікацією. На заняттях ми використовували такі тренінги: тренінг – заняття на визначення самооцінки, тренінг – заняття для виявлення потреби формування психолого-педагогічної компетентності, тренінг – заняття для усвідомлення особистісних властивостей та можливостей. Для ефективного формування психолого-педагогічної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури є тренінгові навчання студентів.

ВИСНОВОК

Таким чином, використання запропонованих методів навчання сприятиме підвищенню ефективності формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури. Формування психолого-педагогічної компетентності майбутніх учителів фізичної культури має проводитись не тільки на заняттях з дисциплін психолого-педагогічного циклу та циклу фахової підготовки, але й на всіх заняттях професійної навчально-предметної підготовки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генсерук, Г. Р. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Г. Г. Генсерук ; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2005. – 20 с.
2. Глівенко, С. В. Інформаційні системи в менеджменті : навч. посіб. / С. В. Глівенко, Є. В. Лапін, О. О. Павленко. – Суми : Університетська книга, 2005. – 407 с.
3. Дутчак, М. В. Окремі аспекти реформування системи фізичного виховання в Україні / М. В. Дутчак // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні : зб. наук. пр. / голов. ред. Завацька Л. А. – Рівне : Ліста, 1999. – С. 158–162.
4. Живага, С. Роль фізкультурної освіти в підвищенні ефективності фізичного виховання учнів / С. Живага // Освіта і управління : наук.-практ. журнал / голов. ред. Дробноход М. І. – 2005. – Т. 8. – Ч. 3. – С. 85–89.
5. Забокрицька, О. І. Моделювання педагогічних ситуацій як засіб професійного становлення майбутніх учителів / О. І. Забокрицька // Радянська школа : журнал / голов. ред. В. Кубійович. – 1991. – № 3. – С. 76–79.
6. Кандиба, П. О. Професійно-психологічні дії вчителя, тренера, викладача при вирішенні конфліктних ситуацій / П. О. Кандиба // Теорія та методика фізичного виховання : журнал / под ред. Т. Ю. Круцевич. – 2003. – № 2. – С. 34–36.
7. Ковальчук, О. Дидактичні ігри як метод активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення педагогіки / О. Ковальчук // Вісник Львівського університету : наук. журнал / голов. ред. Позняк С. П. – 2004. – Вип. 18. – С. 89–97.
8. Кузьміна, Н. В. Інваріантні вимоги до професійно-освітньої діяльності // Узгодження вимог державних освітніх стандартів до рівня професійної освіти викладачів, педагогів, вчителів, вихователів : метод. рекомендації / Кузьміна Н. В., Карпов В. В., Варфоломеева Л. С. ; під ред. Н. В. Кузьміної. – Москва – СПб. : Дослідницький центр проблем якості підготовки фахівців. Шуйський нац. пед. ун-т, 1998. – С. 15–21.
9. Платонов, В. Н. Актуальные проблемы высшей школы и пути перестройки физкультурного образования / В. Н. Платонов // Теория и практика физической культуры : журн. / гл. ред. В. К. Бальсевич. – 1990. – № 4. – С. 5–10.

10. Сластьонін, В. А. Про сучасні підходи до підготовки вчителя / Сластьонін В. А. // Хрестоматія педагогіки : навч. посібник : в 2 ч. / під ред. О. П. Морозова. – Б. : БДПУ, 1999. – С. 25–26.

1. Genseruk, G.R. (2005), "Preparation of future teachers of physical education to the use of information technology careers", Thesis abstract for cand. sc. (pedagogical), 13.00.04, Ternopil th. ped. University of them. V. Hnatiuk, Ternopil.

2. Hlivenko, S.V., Lapin, E.V., Pavlenko O.O., (2005), *Informatiini sustemu v menegmenti* [Information systems management] teach. guidances, University Book, Symu, Ukraine.

3. Dutchak, M.V. (1999), "Some aspects of the reform of physical education in Ukraine", The concept of physical education and sport in Ukraine, *Zbirnuk naukovukh prac*, Liszt, Rivne, Ukraine, pp. 158-162.

4. Zhivago, S. (2005), The role of physical education to improve the effectiveness of physical education students, *Education and management, scientific-practic magazine*, Vol. 8, Part 3, pp. 85-89.

5. Zabokrytska, A. (1991), Modeling teaching situations as a means of becoming a professional future teachers, *Soviet school, magazine*, no 3. - pp. 76-79.

6. Kandyba, P.A. (2003), Professional psychological validity teacher, coach, teacher in resolving conflicts, *Theory and methods of physical education*, no 2, pp. 34-36.

7. Kovalchuk, O. (2004), Didactic games as a method of activation of teaching and learning of students in the study of pedagogy, *Bulletin of the Lviv University, Science magazine*, Vol. 18, pp. 89-97.

8. Kuzmin, N.V., Karpov, V.V., Varfolomyeyev, L.E. (1998), Invariant requirements for vocational and educational activities, The coordination requirements of state educational standards to the level of professional education of teachers, educators, teachers, educators, method. Recommendations, Moscow, Center of the quality of training, Shuya th. ped. University, pp. 15-21.

9. Platonov, V.N. (1990), Actual problems of school and High society path perestroika fyzkulturnoho Education, *Theory and Practice fyzicheskoy culture, journal*, no 4, pp. 5-10.

10. Slastonin, V.A. (1999), On new approaches to teacher training, *Readings Education, teacher guide*, 2 part, B: BDPU, pp. 25-26.

УДК 373.5:796

Черній В. П.

Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті проаналізовано й узагальнено практичний досвід вчителів фізичної культури та наукові дослідження вчених з використання фізкультурно-оздоровчих технологій у сучасній школі, які дозволять ефективно і цілеспрямовано проводити з учнями фізкультурно-оздоровчу роботу, застосовувати різні форми і методи фізичного виховання та сприятимуть формуванню у школярів стійкої мотивації до здорового способу життя.

Ключові слова: фізкультурно-оздоровчі технології, фізкультурно-оздоровча робота, фізичне виховання, здоров'я, школярі.

Черний В. П.. Практика использования физкультурно-оздоровительных технологий в условиях учебного заведения. В статье проанализированы и обобщены практический опыт учителей физической культуры и научные исследования ученых по использованию физкультурно-оздоровительных технологий в современной школе, которые позволят эффективно и целенаправленно проводить с учениками физкультурно-оздоровительную работу, применять различные формы и методы физического воспитания и способствовать формированию у школьников устойчивой мотивации к здоровому образу жизни.

Ключевые слова: физкультурно-оздоровительные технологии, физкультурно-оздоровительная работа, физическое воспитание, здоровье, школьники.

Cherniy Valentina. Practice of the use of athletic-health technologies in the conditions of educational establishment. This article is devoted to the problem of the finding effective ways of perfection of athletic-health work intensification at general school. Exactly during studies at school it is important to teach a child to care of the health, form for him setting on his support. The real state of health of citizens testifies that careless attitude toward a health takes place both among an adult population and among children. A crisis situation is obvious in the health of children, therefore on the modern stage of development of society of Ukraine problem of active social orientation of the healthy lifestyle in young generation, strengthening of health in connection with the decline of stake of healthy children finds the clear embodiment in legislative educational acts. A decision in educational establishments of a mark problem depends on introduction of the new going near organization of health work. In this context the use of athletic-health technologies in the system of school education envisages considerable possibilities in forming of the healthy lifestyle in children, is the important providing of valuable development of children and young people, strengthening of their health. In the article practical experience of teachers of physical culture and scientific researches of scientists are analysed and generalized on the use of athletic-health technologies at modern school. It is well-proven that exactly the complex, system going near the use of athletic-health technologies will assist an improvement at the indexes of students of both physical and mental development, to the increase of data of motive preparedness, timely removal of mental tiredness and improvement of progress of schoolchildren. It is certain that the use of athletic-health technologies in the process of educating of schoolchildren acquires efficiency, if they are adapted to the terms of educational establishment and basis of their maintenance is made by facilities of physical culture as accessible and optimal terms of forming and maintenance of health of personality. The indicated going near the use of athletic-health technologies will allow effectively and purposefully to conduct athletic-health work with schoolchildren,